

gotovo tudi pripomoglo, da si pridobi zadruga vedno več zaupanja in podpornikov, v vseh krogih. Uspeh kaže, da je bila posojilnica za Slovence Ptujskega okraja potrebna, da se bode razvijala, akoravno so gospodarstvene naše razmere nepovoljne; toda, Slovenci moramo priti do spoznanja, da se moramo mi, ker nas je malo in nismo bogatini, vsi ravnati po geslu: „Svoji k svojim“ in delati z združenimi močmi. V to pomozi Bog!

Jeden dan iz življenja župana.

Zapisal Ivan Gabršek.

Komu je neznano, koliko in kako razno-terih opravil so malo, da ne vse postave naložile županstvu? In kdo ne pozna vsakojakih sredstev, ki se povsodi uporabljajo z namenom, županu delati sitnosti in preglavico?

Se vé, da ni tu govorice o mestnih župan-ih, ki imajo na razpolago dokaj uradništva, dobre ali pičle veljave, nam gre govoriti o naših župan-ih po deželi.

Marsikateri župan iz mesta zaničljivo zmaje z rameni, ako sreča vrstnika z dežele, s kmetov, češ, saj ta ne vé, kaj je župan.

Mi pa trdimo, da vé ta bolj, ali prav za prav bolj čuti, kaj je županovanje, kakor pa oni. Mestni župan se v slabi volji znosi nad svojim uradništvom, kmečkemu županu niti na misel ne pride, da bi se hodil nad kom groziti, vesel je miru.

In dopisi, ki mu dohajajo večkrat, niso kar nič pristrčni, ne! odurno lice imajo, tu pa tam kako robato zabélo; no, saj dober želodec je županu potreben!

Dobri občanarji mu seveda malo nagajajo, tem več pa slabi; in ravno ti bi radi, da naj za nje župan še moli, kakor Zveličar za sovražnike. —

Ljudje si tedaj izvolijo za župana možé splošnega zaupanja, namreč ljudje: Slovenci. Navadno je izvoljen župan odličnejši gospodar poštenega imena in dostojnega vedenja.

Če je imovit posestnik, naložena mu je že z doma skrb za gospodarstvo, ta skrb pa ni kar si bodi, ona ga ima v oblasti od zore do mraka in to v znoji in težavah. Kedaj naj bi toraj županil? To uprašanje je gotovo tudi prvo, ki ga stavi župan sam sebi koj po izvolitvi. Hočeš, nočeš — moraš! Tri leta, tri dolga leta! „No, bo že kako“, pravi, kdor ima tajnika, če pa tega ni, in pri malih občinah ga ni — tedaj je pa žaltoval! Vstreči je treba ukazom, željam, prošnjam brezštevilnih zapovedujočih in ne zapovedujočih uradov, doma v občini skrbeti za mnogobrojne dolžnosti, in vse to za — čast!

Prijazni bralec naj nas spremi za nekaj ur, recimo za jeden dan k županu, da se tam

malo ogledamo. S prvim svitom mladega dne ga ni več tam, kjer mestni župani radi prebijejo do časa, ob katerem je naš župan že dela truden, če ne -- sit.

Ogledati je treba gospodarstvo, urediti, ukazati, kaj bode črez dan storiti. To mora opraviti v naglici, kajti čaka že strežaj, prinesel je uradna pisma s pošte. Od vseh vetrov pisma — dosti jih je in različnih, tako različnih, da se županu časi črno dela pred očmi. Ali — pogum velja! — Odpirajoč uradna pisma strogega gospoda okrajnega glavarja ga obhaja skoro vsakokrat nekak tuj strah, ker mu v teh pozdravljenih pogosto „ponudijo“ kako kazen, kazenskega pota in kakor že tem šibam pravijo.

Kadar je pregled teh uradnih poklonov pri kraji, tedaj se župan malo oddahne. Bog ne daj dolgo! Delati in vstreči je treba vsem tem terjatvam. Če bi le mir imel, mir, da opravi to! Pa miru ni! Še leži kupec listovin pred njim, ni jih še utegnil pregledati, vrata se odpró in notri stopi sosed ta ali ta, razjarjen je, huduje se! Oni in oni sosed je po njegovem polji učinil brazdo, mejnik je odmeknil! Če župan ne pomaga, naj . . . ! Še ni končal svojega govora, že ustopi staro bablje, in toži solzna, da ji malopridni sin prevžitka ne dá; prav po žensko na dolgo in široko pravi in pravi brez konca in kraja; — ubogi župan! da bi le — žensk ne bilo!

Zopet — že tretji — je tu; smrdi po žganji; spričevalo hoče od župana, da res svojo mater podpira, da ga potem oprosté vojaščine! Tako gre to dalje in dalje, da županu že curkoma tekó potne srage po obličji! Se vé, da župan v mestu si kmalu pomaga, soseda nazine k sodniji, bablje k doktorju, žganjarja pa — skozi duri na čisti zrak.

Naš župan — tlačan pa mora vsakega potrpežljivo poslušati, svetovati, miriti, pomagati, sicer ga zatožijo ali pa mu življenje in uradovanje okisajo in ogrenijo, da mu je skoprniti. S koncem meseca prihruje krdelo občinskih beračev, takrat je pri županu, kakor v kaki veliki plačevalnici ali pa v — judovskem temeljnu. Vsi kričé, ta hoče nove hlače, oni škornje, ta ima premalo podpore, oni bi rad v bolnišnico itd. itd.

Z vsem tem pa še delavnost župana ni pri kraji. Če ga želé žandarji, iti mora; če pride potepin po odgonu, sprejeti ga mora, seveda uljudno; če pridejo vojaki — prijatelji ali so vražniki — kje je župan? Skrbeti mu je za potrebno, vsak mu očita, da ne razdeli prav prenočišča, vsak pravi, da se mu godi krivica. — Če se nabira milodarov, župan mora prvi odpreti možnjo.

Njegovo oko mora biti na planem, na planini, na cesti, po hišah, po polji in dvoriščih, vsakemu je pripraven, vsakemu na odgovor —

župan — tlačan! Splaše ga po konci, če kje gori, če je povodenj, toča, goveja kuga, kolera; če se vrše razprave zaradi davka, klasifikacije konj, vojaški nabor — ko bi hoteli še naštevati, treba nam ogromnega prostora! Vsaki babi naj bi gledal v koš, kaj ima notri, če nima nezrelega sadja, popačenega mleka, masla itd.

Ker ima dan z nočjo vred le 24 ur, zato se je čuditi, da zamore opraviti, kar treba za dom; marsikateremu županu pa je županovanje tudi že prizadjalo gmotnih škod pri gospodarstvu. Ali naši slovenski župani potrpe, potrpe tudi, ako jih nadlegujejo različnjaki z nemškimi dopisi; kaj ne bi potrpel! saj smo ustvarjeni za trpljenje in za trud.

Po treh letih preteče opravilna doba županova. Vodil je po najboljši moči in vesti krmilo občine, marsikaj žrtoval, mnogo grenkote vžil. Ali hvale, te ljube zahvale naj nikar ne pričakuje od svojih občanov. Ako je še tako skrben bil, kopica nezadovoljnejev se še vendar najde.

Pri kozarci nosijo delovanje njegovo po čeljustih, očitajo mu to in ono, klepetajo kar tako tje v en dan in — pijejo tako dolgo, da se sami razcepijo v dva tabora. Nasledki niso nikoli dobri.

Zato pa klobuk raz glavo pred poštenim, vestnim slovenskim županom. Truda in skrbi polno je njegovo delovanje, nehvaležnost, so vraštvo in obrekovanje njegovo plačilo!

Gospodarske stvari.

O bezgu in njegovi koristi.

Ni iz lehka kako grmovje, ki ne terja manj, kakor bezeg, za to, da lepo vzraste in marsikako koristi pri gospodarstvu. Da je zemlja le nekaj mokrotna, služi bezgu, zato ga najde človek na odsojni strani poslopij, ob smetiščih, ob kupih kamenja itd. Skorej ni tako puste zemlje, da mu ne ugaja, skrbi pa že celo ne terja nobene.

Škoda, da se premalo obraja korist bezga. Njegov sad uporablja se le malo kje, najbolj še velja cvetje, nekaj za to, ker ima cvetje posebno prijeten okus, nekaj pa za to, ker je nekako vračilo.

Bezeg zdrži marsikako nevoljo, najhuja zima mu dene malo in zato še se nahaja tudi visoko v gorah. Za gorjance bi torej bezeg, kakor težko kaj druga, sodil. V vsaki legi še raste, bodi v osojni ali odsojni, se vé, da mu godi najboljše dobra prst; če je rahla in ne presuhotna, pa mu je še s tem ljubša. Sadeže t. j. sveže veje vtekneš v zrahlano in vlažno prst, pa ti že raste.

Za rabo pa je les, listje, cvetje in sadje. Marsikaj se nareja iz lepo belega lesa, listje

se porablja za mrčes — za to, da ga odpraviš iz hiše ali hleva. Listje se tudi suši in napravljajo se iz njega potlej nek čaj. Le-ta se pije gorek in pomaga pri nahodu, kašlju, driski, trganji po udih itd. Če že ne pomaga vselej, za prvo silo pa je vendar le pri roki.

Sad, t. j. jagodje bezgovo rabi se pri nas pa menda najmanj in vendar je to jagodje za marsikaj dobro. Naj navedemo za primer nekaj tacih reči.

Bezgovno sočje. — Jagode se posmukajo, za tem se denejo v vodo in skuhajo, pa prav dobro. Na to jih vsiplješ na sito in zmučkaš, ta ti nateče polni lonec tega soka. Le-ta sok se potem še prekuha; pene pa se odpravljajo pri kuhanji in kar ostane, to se spravi v kako steklenico. Če se steklenica dobro zadela, tedaj če se zatrč vtakne v nje vrat in pa zapečati okoli in okoli, to ti ostane potlej tak sok dolgo časa za rabo. Iz njega se naredi okusna juha, ako se ga dene nekaj v vodo in pa s sladkorjem pomeša. Tega vzameš več ali manj, kakor so pač ljudje, za katere kuhaš, več ali manj sladkojedni. Ako imaš pri roki še kopišnja, to je enako pridelanega sadu kopišnjic in deneš vsacega enako mero v vodo, da se ti lepo skuha, tedaj pa ti bode juha še posebno dobra.

Bezgov močnik. — Ako ima gospodinja veliko bezgovih jagod, lahko napravi za na mizo bezgov močnik. Napravi se tak močnik, kakor se dela češpljev. Posebno dober pa postane tak močnik, če se bezgu pridene blizu polovica češpelj ali pa sliv.

Bezgovno vino. — Da se dela iz bezgovih jagod tudi vino, ne gre morebiti ljubeznjivi bralki in še manj bralcu v glavo, vendar pa je resnica. V krajih, kjer ne raste trs, pač pa imajo bezga dovolj, dela se tudi vino iz bezgovih jagod. Okus mu je bojda prav prijeten, posebno lepa pa mu je barva. Napravljajo pa se to vino, kakor sploh iz sadja.

Kakor se torej vidi, daje se tudi bezeg obrniti v prid, ako le kdo hoče. Juha in pa še posebej vino iz bezga utegne ustrezati bolnikom, posebno ta čas, če jih drži bolezen dolgo v postelji in že človek ne zna, kaj jim napravi, da še jim ugodi in jim napravi še kako spremembo.

Zmrzla jajca.

Sedaj je sicer zima že pri kraji in ljuba spomlad se nam ponuja z vso svojo lepoto, vendar pa še poročamo dnes, o posebnem zdravilu — o takem za zmrzla jajca. Ni redko, da zmrznejo jajca v shrambi, ki ni dovolj topla ali pa tudi, ako znese kura jajca na takem kraji, da jih ne najde človek koj h kratu. Kaj je početi s takim jajcem? Ako skuhaš tako jajce ali ga stereš za kako jed, ne velja ničesar, vendar pa tako jajce ni za to, da ga zavrže skrbna in modra gospodinja. Ona dene ga v